newspaperb_23839.jpg 2,405×3,450 pixels 8/2/14, 9:58 PM

ناگفته‌های مذاکرات هسته‌ای

دکتر سید حسین موسویان*
کارشناس حوزه دیپلماسی

ایران و ۶ قدرت جهانی پس از حدود ۲۰ روز مذاکره تصمیم گرفتند اجرای تدابیر برنامه اقدام مشترک را مطابق با زمانبندی پیش‌بینی شده تا ۳ آذر ۱۳۹۳ ادامه دهند. در ۶ ماه گذشته، ایران و قدرت‌های بزرگ به تمامی تعهدات‌شان در برنامه اقدام مشترک به صورت مؤثر و بموقع عمل کرده و در پایان این دور از مذاکرات تصمیم گرفتند که روند توافقات ۶ ماه گذشته را ادامه دهند تا حرکتی رو به جلو با هدف رسیدن به توافق جامع برنامه جامع اقدام مشترک را طی کنند.

دو طرف تأیید کرده‌اند پیشرفت‌های ملموسی در برخی از موضوعات داشته، اما هنوز فاصله قابل توجهی درباره برخی موضوعات اساسی باقی مانده که نیاز به زمان و تلاش بیشتری دارد. از مواضع رسمی اعلام شده و گزارش‌های رسانه‌های معتبر این گونه استنباط می‌شود که پیشرفت‌ها در سه مورد ۱) آب سنگین اراک ۲) سایت فردو و ۳) بازرسی‌های مورد نظر آژانس بوده و اختلافات باقی‌مانده در دو مورد ۱) ظرفیت غنی‌سازی و ۲) زمانبندی رفع تحریم‌هاست.

این گونه به نظر می‌رسد که امریکا و غرب با ظرفیت غنی‌سازی داخلی ایران برای تأمین سوخت راکتورهای تحقیقاتی همچون راکتور تهران و اراک موافق هستند اما اصرار دارند که سوخت مورد نیاز نیروگاه‌ها همچون نیروگاه بوشهر از بازار جهانی تأمین شود و برای دوره اجرای قرارداد نیز یک زمان مثلاً ۱۵ تا ۲۰ سال در نظر گرفته شود. این در حالی است که رفع کامل و تمام عیار تحریم‌ها در پروسه‌ای طولانی صورت خواهد گرفت. متقابلاً ایران، بحق، اصرار دارد که در مورد سوخت نیروگاه برق بوشهر خود کفا و تحریم‌ها هم فوری و یکجا برداشته شود. این چکیده هر آن چیزی است که در مورد این دور از مذاکرات گفته شده است.

اما ناگفته‌های هسته‌ای بیشتر از گفته‌های این دوره است. در دو دهه اول انقلاب، چالش اصلی ایران با جهان غرب به رهبری امریکا در موضوع هسته‌ای بر سر پنج موضوع بود:

۱) مخالفت غرب با نیروگاه هسته‌ای بوشهر
۲) ممانعت غرب از تکمیل تأسیسات تبدیل اورانیوم در اصفهان
۳) مخالفت غرب با راکتور تحقیقاتی تهران
۴) ممانعت غرب از دسترسی ایران به بازارهای جهانی سوخت هسته‌ای
۵) مقاومت غرب در مقابل صدور هر نوع تکنولوژی صلح‌آمیز هسته‌ای به ایران.

در یک دهه اخیر دو چالش جدید نیز بر چالش‌های هسته‌ای ایران اضافه شد:

۱) مخالفت غرب با غنی‌سازی در خاک ایران
۲) مقاومت در مورد وجود تأسیسات آب سنگین در ایران.

ناگفته‌های مهمی که متأسفانه هیچ کس از آن حرفی نمی‌زند، آن است که با پایان این دور از مذاکرات و پس از یک دهه مذاکرات هسته‌ای ایران و قدرت‌های جهانی، اکنون در شرایطی هستیم که غرب در مورد هر پنج چالش اول به طور کامل کوتاه آمده است. امریکا و غرب دیگر نه تنها با وجود نیروگاه هسته‌ای بوشهر، بلکه با ایجاد نیروگاه‌های هسته‌ای بیشتر هم مخالفتی ندارند. آنها آماده‌اند که درهای بازارهای جهانی سوخت هسته‌ای را برای ایران باز کرده و نه تنها پروژه‌های هسته‌ای اصفهان و تهران را به رسمیت شناخته، بلکه راکتورهای تحقیقاتی مدرن در اختیار ایران قرار دهند و درهای تکنولوژی‌های صلح‌آمیز هسته‌ای در زمینه‌های مختلف پزشکی، کشاورزی و غیره را روی ایران بگشایند. اینها دستاورد اصلی و کلانی است که مسئولان و مردم ایران نباید از آن غافل بوده و حل و فصل اصلی‌ترین چالش‌های هسته‌ای دو دهه اول انقلاب را دست‌کم بگیرند یا خدای ناکرده فراموش کنند.

اما در مورد دو چالش اصلی هسته‌ای یک دهه گذشته نیز سه دستاورد قابل توجه داشته‌ایم:

۱) امریکا و غرب اصل وجود غنی‌سازی در خاک ایران را پذیرفته‌اند و اکنون چانه‌زنی بر سر حد و حدود آن است.

۲) غرب اعلام آمادگی نموده راکتور تحقیقاتی آب سبک را به جای آب سنگین در اختیار ایران قرار دهد، مسأله‌ای که در گذشته کاملاً مخالف آن بود.

۳) اینکه اصل راکتور آب سنگین را تیز پذیرفته و در مورد تغییرات فنی به منظور حصول اطمینان از نبود امکان تولید بمب هسته‌ای در یک زمان کوتاه چانه‌زنی می‌کند.

نیم هسته‌ای ما قادر است در مذاکرات دو الی سه ماه آینده درباره نکات باقی مانده هم راه حلی که هم آبرومندانه و هم در راستای منافع ملی ایران باشد، توافق کند. اما این نکات کلیدی در ارزیابی کلان مسئولان ما از چالش هسته‌ای ۳۵ ساله ایران و غرب بسیار مهم است و لازم است در جمع‌بندی نهایی مذاکرات با قدرت‌های جهانی در نظر گرفته شود. ضمن آنکه نباید فراموش کرد که ایران بر پنج هزینه‌های سنگینی را تا رسیدن به این نقطه پرداخت کرده است. زمان توافق کلان ایران با قدرت‌های جهانی در مورد چالش هسته‌ای، بستن این پرونده در شورای امنیت و رفع کامل تحریم‌ها فرا رسیده است.

* معاون پیشین سیاست خارجی شورای عالی امنیت ملی، سخنگوی پیشین تیم هسته‌ای ایران، محقق و استاد فعلی دانشگاه پرینستون امریکا و مؤلف دو کتاب جدید «بحران هسته‌ای ایران» و «ایران و امریکا: گذشته شکست خورده و مسیر به سوی صلح.»

زندگی بهتر با مشی اعتدالی

دکتر رضا صالحی امیری
رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران

جناب دکتر روحانی روز تنفیذ حکم ریاست جمهوری‌شان، در بیان خود، به خواسته بنیادین مردم اشاره نموده‌اند که «مردم می‌خواهند بهتر زندگی کنند.» این بیان گرچه ساده‌می‌نماید اما بار کنیم که زندگی بهتر، مسأله همه آحمیان در طول تاریخ بوده است. آحمی با خود همواره این پرسش را تکرار کرده است: چگونه می‌توانم از این که اکنون هستم، بهتر زندگی کنم؟ طرح چنین پرسشی دست کم از دو پیش‌فرض اساسی خبر می‌دهد:

اولاً انسان می‌داند که وضع موجود را نمطلوب. وضع مطلوب را نموجود می‌باید. از این رو تلاش می‌کند به نا‌موجود مطلوب برسد و وضع و حال کنون را با تغییرات لازم، به بهبود بخشد. بیش فرض اینکه مردم می‌خواهند به زندگی بهتری برسند این است که می‌توان زندگی بهتری را از آنچه اکنون وجود دارد، تر‌سیم کرد. آن وضع نا‌موجود اما مطلوب را آن وضع و حال بهتر، چگونه وضع و حال و چگونه زندگی است؟

ثانیاً دولت می‌تواند در خلق زندگی بهتر، نقش بسزایی داشته باشد. به این معنا که در بهبود وضع و حال جامعه مسئولیت اخلاقی و حقوقی دارد. و این بدان معنا است که همه سیاستگذاری‌ها و مجموعه برنامه‌های دولت در نهایت باید به بهبود زندگی مردم و ارتقای سطح کیفیت زندگی مردم بیانجامد. به سخن دیگر، ارتقای سطح و کیفیت زندگی مردم، سنگ محک و معیار بنیادین در سنجش و ارزیابی عملکرد دولت محسوب می‌شود.

ثالثاً زندگی مهم است و باید همواره در جهت بهتر شدن آن تلاش کرد. برای آنکه به ارتقای زندگی بیندیشیم ابتدا باید زندگی مردم را آن گونه که باید، به رسمیت بشناسیم. زندگی مهم است و نه هدف نهایی دولت است. همه چیز در خدمت این هدف است و نه زندگی در خدمت اهداف دیگر. پس باید همواره به سمتی حرکت کرد که زندگی عامه به سوی کامیابی و شرایط بهتری تغییر کند. مسأله اصلی دولت، تسهیل مسیر بهتر شدن زندگی است، از این رو باید دائماً از خود بپرسد که سیاست‌ها و اهداف و... چه نسبتی با زندگی مردم پیدا می‌کند؟ یا می‌تواند رنج‌ها و مشقات جامعه را کاهش دهد؟ از این رو است که دکتر روحانی در مناظرات انتخاباتی خود بر این نکته انگشت تأکید می‌گذارد که باید زندگی مردم نیز چرخ دند تأکید بر امور روزمره‌ای که اگر مرتفع نشوند سبب انواع رنج‌ها و درد‌هایی گردند. ضرورت توجه به زندگی، یعنی چرخش از توهم پیشینی به واقعیت‌هایی که دیر زمانی از یاد رفته بودند. واقعیت‌های رنج‌آوری که مورد بی‌مهری قرار گرفته و به رسمیت شناخته نمی‌شدند. اما دکتر روحانی در این مناظرات، به واقع، «زندگی بهتر» را مطرح می‌کند تا نشان دهد دولت، وقتی موفق است که نه‌تنها راه‌ها و زمینه‌های زندگی بهتر را برای مردم ایجاد کند. اما بهترین زیستن، در همان گام اول به چیزی برمی‌گردد که روحانی از آن به عنوان پایه و اساس حکومت می‌داند، و آن عنصر، حکمت است.

به راستی زندگی بهتر، چگونه زندگی است؟

در پاسخ به این پرسش، ابتدا لازم است سؤالات دیگری را مرور و اکاوی قرار دهیم.

اولاً معنای بهتر زیستن چیست؟ وقتی از زندگی بهتر سخن می‌گوییم به واقع چه معنایی در ذهن داریم و چه کیفیتی از این نوع زندگی در باورمان ترسیم می‌شود؟

ثانیاً ابعاد زندگی خوب کدام است؟ به‌روزی آدمی در گرو چیست و عوامل و شاخص‌های یک زندگی خوب کدام است؟

ثالثاً شیوه‌های بهروزی و برپایی زندگی خوب کدام است؟ با چه روشی می‌توان و باید به زندگی خوب رسید؟

رابعاً پرسش از امکانات و اقتضائات زندگی بهتر نیز پرسشی اساسی است برای آنکه زندگی خوب و بهتر از اکنون داشته باشیم به چه امکانات و اقتضائاتی لازم داریم؟

خامساً نقش فرد، جامعه و دولت در ایجاد و برپایی زندگی خوب، پرسشی بزرگ و تأمل برانگیز است. سهم هر یک از عوامل سه گانه فرد، جامعه و دولت چقدر است؟ فرد، جامعه و دولت چه وظایفی بر عهده دارند؟

هر یک از پرسش‌های پنجگانه نیازمند پژوهشی عمیق و دراز دامنه است. از این رو پرداختن به هر یک از آن‌ها در این گفتار کوتاه ممکن نیست. در اینجا به برخی ویژگی‌ها و شاخص‌های زندگی خوب که در گفتار روز تنفیذ روحانی آمده است اشاره می‌شود. شاخص‌هایی که کیفیت زندگی را ارتقا می‌دهد و شرایط مطلوبی را رقم می‌زند به تعبیر دیگر، بخشی از پرسش دوم را با نگاه و رویکرد رئیس جمهوری مورد مداقه قرار می‌دهیم. سایر پرسش‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است اما در اینجا مسکوت گذاشته می‌شود تا در نوشتاری دیگر مورد بررسی قرار گیرند. نوشتار کوتاه حاضر، صرفاً نگاهی گذرا به پرسش زیر دارد:

ابعاد زندگی خوب، در نگاه دکتر روحانی، کدام است و بهتر زندگی کردن به چه معنا است؟

برای پاسخ‌گویی به این پرسش (از منظر دکتر روحانی)، صرفاً به گفتاری که در مراسم تنفیذ ارائه کردند بسنده می‌کنیم. گرچه این بحث در بسیاری از سخنان رئیس جمهوری به اختصار یا به صراحت آمده است. بنابراین، آنچه در اینجا خواهد آمد اشاره‌های کوتاه به سخنان دکتر روحانی در روز تنفیذ حکم ریاست جمهوری ایشان است:

http://www.iran-newspaper.com/content/newspaper/Version5707/1/Page12/Block23839/newspaperb_23839.jpg Page 1 of 1